

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 75 (1962)

Artikel: 50 onns Viafier Glion-Mustér
Autor: Cadalbert, Emil
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-226209>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 02.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

50 onns Viafier Glion—Mustér

dad Emil Cadalbert, Cuera

All'entschatta dils 1912 era la gronda part dalla vasta reit dalla Viafier Retica, che mesira oz buca meins che 394 km, gia construida. Gia da gliez temps regeva in traffic intensiv, purtaus sur las rodaglias tras las differentas valladas. Aunc buca en funcziun eran las lingias Glion—Mustér, Bever—Zernez—Scuol e Cuera—Arosa.

Ils sforzs endinai dalla Surselva per ina rodaglia buca mo tochen Glion mobein tochen als cunfins cuntunschibels digl intschess han purtau fretg igl onn 1912.

Il giubileum da 50 onns dalla lingia Glion—Mustér porscha a nus ina caschun beinvegnida da puspei clamar en memoria zaconts eveniments ord l'istoria grischuna dalla viafier e dil traffic.

Il destin economic da nossa Surselva ei neu e neu sefatgs per gronda part sil sector dil traffic e commerzi. Il Grischun, sco stat da passadi, ha ina tradiziun da transit da quasi 2000 onns. La valeta dils pass grischuns era dada durant ils tschentanners vargai en il traffic da transit, pia el scomi dils pievels en lur industria e lur negozi.

Tgi less far curvien, ch'il Grischun ei — il mument che la viafier daventava realitad — sestentaus sco in dils emprems da francar ils avantatgs dil niev mied da communicaziun e da traffic. Umens da vast horizont sco president federal Simon Bavier, J. F. Tscharner, da gliez temps cau dil marcau da Cuera e R. La Nicca, capo inschiernier cantunal, han defendiu entuorn la mesadad dil 19avel tschentanner ils vivs interess dil Grischun per las viasfier. El center dalla discussiun steva da gleiz temps in proiect per l'erecziun d'ina lingia Basilea—Turitg—Cuera—Spligia—Milaun. Basilea e Turitg han lu la finala dau la preferenza ad ina lingia dalla vallada dil Rein Cuera—Rorschach. Suenter la mort da Tscharner (1844) ha La Nicca, sustenius da persunalitads valentas grischunas e d'ordeifer, battiu durant 30 onns per ina viafier dallas Alps orientalas. All'entschatta

steva il proiet dil Spligia aunc el center. Suenter ils 1845 ein ins sestentaus per la lingia Lucmagn che purscheva buca tontas difficultads tecnicas.

Gia ils 1852 ha denton il Gotthard entschiet a trer l'attenziun a sesez. El decuors dils onns ha lu il proiet Gotthard gudignau pli e pli adherents en tut la Svizra. Ils onns 1869/71 ei la decisiun curdada en favur dalla viafier dil Gotthard, e gia ils 1882 ei quella lingia alpina svizra vegnida aviarta.

Suenter la terrada definitiva dil proiet per ina viafier dallas Alps orientalas ei il Grischun s'occupaus intensivamein cun la cumpletaziun dallas lingias internas da vallada. Las speronzas per ina realisaziun dil losch proiet dalla lingia Alps orientalas eran denton aunc buca stinschentadas diltut e frenavan las stentas sura allegadas grondamein.

Ils iniziants e promoturs dall'erecziun da viasfier el Grischun, alla testa in hollandes Willem Jon Holsboer, sesents a Tavau, planisavan ina comunicaziun a rodaglia da Landquart sur Claustra—Tavau—Scaletta—Engiadina—Maloja a Chiavenna, per cheutras scaffir in'uniun cun las reits da viafier normalas svizras e talianas gia existentas. Il fevrer dils 1888 er'ei reussiu al pionier W. J. Holsboer da fundar a Basilea la societad acziunaria «Viafier a lingia graschla Landquart—Tavau» dalla quala las vischnauncas dalla Portenza e dalla cuntrada da Tavau fagevan part.

Denton eran 30 onns spirai, dapi che la suletta viafier naziunala el Grischun er'en funcziun denter Maienfeld e Cuera e chi'ns sestentava adumbatten da slargiar la reit dallas viasfier grischunas.

La lingia Landquart—Claustra era gia vegnida eregida igl onn 1889, e gia il fenadur 1890 ei l'entira lingia Landquart—Claustra—Tavau en funcziun; cun quei vev'ina nova epoca ella historia dalla viafier grischuna priu sia entschatta.

La continuaziun e realisaziun dils proiets ulteriurs ha caschunau per part passiunai cumbats politics el Grischun.

La «Viafier a la lingia graschla Landquart—Tavau» concluda igl onn 1894 l'erecziun dalla lingia Landquart—Cuera—Tusaun. Dus onns pli tard ei quella gia aviarta ed en funcziun. Denton vev'ins era dau alla societad da viasfier in niev num, la Viafier Retica.

Sin fundament dalla lescha da viafier dils 1897 ei la continuaziun dall'ovra entschatta stada pussevla.

— Igl onn 1903 ein las lingias da prioritad Tusaun—Engiadina e La Punt—Glion vegnidas aviartas.

— Igl onn 1904 ei il toc Celerina—Sogn Murezi staus prompts.

Duront il decenni suondont ein tut las ulteriuras lingias dalla Viafier Retica hodierna vegnidas aviartas:

1907: Blinzuna—Mesauc

1908: Samedan—Pontresina/Puntraschigna

Poschiavo—Tirano e Celerina/Schlarigna—Bernina Suot

1909: Tavau—Filisur

Sogn Murezi—Celerina/Schlarigna Staz e Bernina Suot—

Ospizio Bernina

1912: *Glion—Mustér*

1913: Bever—Zernez—Scuol

1914: Cuera—Arosa

La construcziun dalla lingia Glion—Mustér

Gia paucs onns suenter l'avertura dalla lingia La Punt—Glion (1903) han ins proiectau ils detagls dalla continuaziun dalla viafier entochen Mustér. Ils proiects ein vegni fatgs dil biro da construcziun dalla Viafier Retica sut la direcziun d'inschignier P. Saluz. Gia la primavera 1910 han ins saviu dar l'entschatta.

Da Glion entochen Trun meina la lingia tras il funs dalla val. Sin quei tschancun ei la pendenza maximala da 16‰, quei che fa ina pendenza mesauna da 8,6‰. Davos la baselgia da Trun entscheiva la pendenza enviers Mustér. Sin quei toc fa la pendenza maximala 27‰ ni 23‰ in tras gl'auter. Il pli difficultus mo era il pli bi toc dalla lingia ei quel denter Compadials e Mustér. Cheu schai la lingia per gronda part sin viaducts e mirs da sustegn. Cheu anflein nus era las duas pli grondas e bialas construcziuns dalla lingia, il viaduct imposant sur la selvadia Val Russein cun ses quater artgs da vegn meters ladezia, ina liunghezia totala da 105 m ed in'altezia da 56 m, e lu il viaduct da Val Lumpegna cun in artg da 29 m el lad e 28 m egl ault.

61‰ dils 30 km dalla lingia Glion—Mustér schain ella grada ed 11,7 km ni 39‰ en storschas. Da Glion tochen treis km sut Mustér ei il pli pign radius da storscha 160 m.

Ils dus tunnels ein ensemen 338 m liungs. La lunghezia dallas 47 punts munta 1262 m.

Las staziuns dalla Surselva ein bufatgas casas lenn ch'ei adattadas stupent alla cuntrada. Ils cuosts da baghegiar per las staziuns normalas muntava da gliez temps rodund frs. 23 000.—.

Ins ei sestentaus tras e tras d'adattar ils baghetgs ed era la lingia schi bein sco mo pusseivel alla cuntrada, quei ch'ei era reussiu per gronda part oreifer.

*Ils 30 da fenadur 1912 ha giu liug l'inauguraziun festiva
dalla lingia Glion—Mustér*

La collaudaziun ufficiala dalla viafier ella Cadi ei vegnida fatga dils experts e delegai federals ils 26 da fenadur.

Il cussegl d'administraziun dalla Viafier Retica veva concludiu da far l'avertura ufficiala ils 30 da fenadur 1912 e combinar quella cun ina mudesta festivitad. Igl ei buca da far curvien, che l'avertura ei daventada ina vera fiasta populara.

Ils numerus hosps, denter els representants dallas autoritads federalas e cantunalas, igl avat da Mustér, il cussegl d'administraziun e la direcziun dalla VR, il cummissari d'expropriaziun, colonel Cahannes, ils mistrals e presidents da vischnaucas dalla Surselva ed ils impressaris han saviu seperschuer a mintga staziun dalla legria dil pievel entir. Fermadas a Glion, Tavanasa e Trun han dau caschun allas autoritads localas da beneventar la viafier e da cantar il laud dalla novaziun ed al pievel da documentar sia simpatia ed il placher veseivel.

La culminaziun han las festivitads contonschiu a Mustér nua che la entira populaziun era en pei. Il vitg era ornaus ed in pievel giubilont spitgava alla staziun l'arrivada dil tren. Mustér ha daveras fatg in beinvegni solemn al tguli da fier, ed il rudi da plaids ed ova-ziuns leva nuota prender fin.

Ils emprems cuosts da construcziun dil tschancun Glion—Mustér, senza ils indrezs per l'electrificaziun, ei vegni sin ca. sis milliuns francs. Igl onn 1922 ei l'electrificaziun dalla lingia Cadi vegnida realisada e la capaciad dalla viafier augmentada considerablamein.

Aunc avon l'emprema uiara mundiala han ins entschiet cun las lavurs vid la viafier dall'Alpsu. L'uiara ha denton mess ina fin a

quellas. Grazia agl agid generus dalla Confederaziun ed all'energia ed iniziativa dallas societads da viasfier interessadas ei la lingia Mustér—Ursera—Brig, la communicaziun directa dalla reit grischuna cun la Svizra occidentala e centrala, tuttina daventada realitad ils onns suenter l'uiara. Il fenadur 1926 han ins saviu metter ad ir il traffic direct sin la lingia Furca—Alpsu. Gia 1928 han ins fatg in'emprema emprova cun la communicaziun turistica transalpina dil Glacier-Express. Quella lingia singulara da communicaziun da stad denter l'Engiadina e Zermatt atras il Grischun—Uri—Valleis dat perdetga dil sentiment da cuminonza denter ils territoris alpins svizers. Il Glacier-Express ha oz in renum mundial ed ils davos onns duront la sesiun aulta ina frequenza media da 120 personas.

La Surselva ha priu in grond e ferm sviluppi d'economia publica duront ils davos 50 onns. Las principalas resursas dalla populaziun ein aunc adina l'agricultura e la tratga da biestga. Sper entginas industrias, sco per ex. la fabrica da ponn Trun, ha l'exploitaziun dallas forzas d'aua giugau en Surselva ina gronda rolla. Ina impurtonza accentuada han ins era dau gia ad uras ed a temps al traffic dad jasters, al qual ins vul ual a Mustér dar egl avegnir novs impuls.

La *populaziun* ha medemamein priu els cumins Glion, Rueun e Cadi in legreivel svilup.

Populaziun 1910—1960

Cumins	1910	1920	1930	1940	1950	1960	Carschen en % dapi 1910
Glion	5 414	5 707	5 778	5 991	5 954	5 815	7,41
Rueun	2 014	2 130	2 207	2 277	2 218	2 217	10,08
Cadi	6 809	7 093	7 369	8 572	8 699	10 082	48,07
Total	14 237	14 930	15 354	16 840	16 871	18 114	27,23

La populaziun dil Cantun ei carschida dapi 1910 tochen 1960 da 117 069 sin 147 458 olmas; pia in'augmentaziun da 25,96 %, ferton ch'ils cumins Glion, Rueun e Cadi muossan ina carschen da 27,23 %. Ina buna part da quella carschen ei bein d'atribuir alla Viasfier Retica e las pusseivladads ch'ella ha purtau.

Tgei influenza che las viasfier san ver sin il svilup d'ina vallada muossa la suondonta tabella davart las *relaziuns da taglia* per personas naturalas dils treis cumins duront ils davos 30 onns:



Prof. Guglielm Gadola

Ralaziuns da taglia dils cumins Glion, Rueun e Cadi 1930—1960
(Persunas naturalas)

Onn	Acquist suttamess alla taglia	Import dalla taglia sin acquist	Facultad suttamessa alla taglia	Import dalla taglia sin facultad	Import total
1930	2 637 600	53 676	46 610 100	133 495	187 171
1960	20 232 600	518 200	73 497 100	229 894	748 094

Igl acquist suttamess alla taglia els treis cumins muntava igl onn 1909, pia avon l'erecziun dalla viafier, frs. 831 200.—.

Dapi 1909 ei igl acquist suttamess alla taglia en cumparegliazion cun igl onn 1960 per il ventgaquaterdubel e dapi 1930 per igl otgdubel, ferton che la facultad suttamessa alla taglia ei carschida dapi 1930 per ca. 58 %.

Era las cefras da traffic dalla viafier dattan in bien maletg dil svilup economic en Surselva.

Bigliets ed abonnements vendi allas staziuns da Glion tochen Mustér:

	Diember da bigliets	Intradas da transport el traffic da persunas (brutto)
1913	frs. 63 174	frs. 146 857
1939	frs. 74 325	frs. 282 774
1960	frs. 146 884	frs. 888 180

Il traffic da vitgira ha priu allas staziuns da Glion tochen Mustér il svilup suondont:

	Spediziun e recepziun en tonnas	Entradas brutto ord il traffic da vitgira
1930	frs. 22 427	frs. 169 021
1939	frs. 32 099	frs. 196 931
1960	frs. 124 142	frs. 2 797 730

Las cefras per 1960 cuntengan ils gronds transports per l'erecziun dallas ovras electricas.

Igl onn 1913 muntava il cuoz da viadi dils trens da persunas sin la lingia da 60 km da Cuera tochen Mustér 134 minutas. Era en quei grau ha ei dau ina migliur bufatga. Ils 1961 muntava il cuoz da viadi dils trens da Cuera a Mustér, malgrad pli bia secruschadas e pli grond traffic allas staziuns, 102 minutas. L'acceleraziun dils trens munta pia en cumparegliaziun cun igl empren onn sin 32 minutas, e quei ei segir ina buna prestaziun.

L'amegliuraziun dallas relaziuns da traffic e las pusseivladads da transport cun la viafier ha denton era influenzau positivamein il svilup dalla tratga da biestga en Surselva duront ils davos 50 onns.

*Svilup dallas Societads da tratga els cumins Glion, Rueun e Cadi
1911—1961*

Cumins	Onn	Diember SdT	Diember dils animals tenor cudisch da tratga	Media
Glion	1911	14	1262	73,04
	1961	20	1977	86,38
	Carschen	6 = 42,8 %	715 = 56,6 %	13,34 = 18,2 %
Rueun	1911	2	105	68,03
	1961	8	1098	85,10
	Carschen	6 = 300 %	993 = 945,7 %	17,07 = 25,1 %
Cadi	1911	14	1359	72,61
	1961	18	3011	84,92
	Carschen	4 = 28,5 %	1652 = 121,5 %	12,31 = 16,8 %

Igl onn 1911 habitavan 1639 purs cun in inventari da 14 956 armals els cumins Glion, Rueun e Cadi. Igl onn 1961 han ins dumbräu 1425 possessurs cun in inventari da 15 062 armals. Igl inventari da biestga ei pia carschius en Surselva dapi 1911 per 106 tgaus; encuntercomi ein ils possessurs d'armals sesminui per 214.

Sch'ina augmentaziun digl inventari d'armals ei stada pusseivla malgrad la considerabla sminuaziun dils possessurs, ei quei bein d'engraziar allas meglieras pusseivladads da cultivaziun.

Per finir astg'ins bein constatar cun plascher, che la viafier ha giu ina buna e legreibla influenza sin il svilup flurent dalla Cadi e dalla Surselva entira. Las prestaziuns dalla viafier serepetan di per di per bien e pro da tiara e pievel. Possi la Surselva prosperar vinvon cun agid da sia «giuvna» viafier.